

‘Je leert kinderen via muziek de kenmerken van gesproken taal’

Muziek is goed voor de ontwikkeling van kinderen. Veel zingen stimuleert onder andere de taalontwikkeling en communicatieve vaardigheden. Ook dove en slechthorende kinderen hebben er baat bij. “Je leert kinderen via muziek de kenmerken van gesproken taal.” In deze reportage twee praktijkvoorbeelden waarbij het belang van muziek wordt onderstreept.

Muziek is goed voor de ontwikkeling van een kind op zeer uiteenlopende vlakken. Het samen zingen of rijmpjes opzeggen, kan een positief effect hebben op de luisterhouding, cognitieve ontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling en motorische vaardigheden. Daarnaast kan muziek de taalontwikkeling en communicatieve voorwaarden stimuleren.¹ Veel zingen daagt kinderen uit om naar de ander te kijken, de aandacht te richten en concentratie vast te houden. Ook krijgt het kind de mogelijkheid om woorden en zinsconstructies steeds weer te horen en te oefenen. Creativiteit speelt hierbij een belangrijke rol. Zelf zingen, een eigen invulling geven aan liedjes, dansen en instrumentale improvisaties stimuleren de creativiteit en geven het kind meer zelfvertrouwen. Voor dove en slechthorende kinderen kan muziek een extra hulpmiddel zijn om zich op al deze vlakken te ontwikkelen.

Muziek binnen hoortraining

Bij Kentalis zijn drie logopedisten de afgelopen jaren druk bezig geweest met de ontwikkeling van een groeps-oortrainingsprogramma voor kinderen in de (ontwikkelings)leeftijd van twee tot zeven jaar, waar muziek een belangrijk onderdeel van uitmaakt. Ingeborg Snel is een van hen: “Het hoortrainingsprogramma stimuleert de hoorontwikkeling en de concentratie op auditief aanbod, zoals geluiden en gesproken taal, in groepsverband. Het

doel is om het restgehoor te stimuleren en hoorapparatuur optimaal te gebruiken. Het programma bestaat uit acht prikkelende thema’s die aansluiten bij de belevingswereld van de doelgroep, zoals thema’s rondom verkeer, op vakantie en de badkamer. Elk thema bestaat weer uit zes lessen, die elk een vaste opbouw hebben. Per thema zijn er vijf niveaus voor zowel de hoorontwikkeling als de algemene ontwikkeling. Hierdoor kan ieder kind op zijn eigen niveau meedoen. Een groepsgewijs programma met liedjes, geluiden en plaatmateriaal is niet eerder ontwikkeld.”

Liedjes zijn een vast onderdeel van de lessen. Ingeborg Snel: “Binnen muziek komen veel suprasegmentele kenmerken voor, die ook terugkomen in gesproken taal, zoals ritme, toonhoogte en intonatie. Door kinderen daarop te laten focussen, leer je ze via muziek de kenmerken van gesproken taal. Ook oefen je de auditieve concentratie, een voorwaarde om gesproken taal te kunnen verstaan.” Elke les begint met hetzelfde openingsliedje en eindigt met een themalied. Voor het project hebben de ontwikkelaars zelf liedjes laten schrijven, waarbij heel bewust rekening is gehouden met bijvoorbeeld elementen als ritme, tempo, wel of geen aanwezigheid van geluid, mannen- of vrouwenstem en taalgebruik passend bij de doelgroep. De doelen rondom de liedjes zijn per niveau vastgesteld en de liedjes sluiten precies aan bij de thema’s.

De VHZ redactie mag een les meekijken bij een groep meervoudig beperkte dove en slechthorende kinderen. Zoals elke keer start de les met hetzelfde openingsliedje. De logopedist roept: “Is jullie stem vandaag mee?” Daarop volgt een volmondig “ja” van de kinderen. De oefening is gericht op het identificeren van de zangstem in het liedje

¹ Informatie afkomstig uit folder MED-EL: Muziek en jonge dove kinderen met CI's (Julie Kosaner).

en de kinderen mogen steeds opnieuw vingers de lucht insteken als ze iemand horen zingen. Vingers schieten de lucht in... Vervolgens worden er oefeningen gedaan om op het eigen niveau de hoorontwikkeling te stimuleren. Hiervoor wordt doelbewust dagelijks materiaal gebruikt zoals potten en pannen, zodat kinderen het geleerde thuis weer in kunnen zetten. Tijdens het liedje wordt er met veel plezier meegezongen, gedanst en gebaard. Ingeborg: "Ons doel is om de hoorontwikkeling te stimuleren. Muziek is hiervoor een zeer geschikt en leuk middel."

Het hoortrainingsprogramma van Kentalis wordt ontwikkeld door Ingeborg Snel, Daan Schuckink Kool en Ingrid Singer. Momenteel zijn de voorbereidingen voor uitgave in volle gang. Voor meer informatie: d.schuckinkkool@kentalis.nl

Ouder en kind muziekoctenden

De NSDSK organiseert muziekoctenden voor ouders en hun dove of slechthorende kind. Ook broertjes, zusjes, opa's en oma's zijn welkom. De octenden worden georganiseerd door twee pedagogisch medewerkers, die tevens een muzikale opleiding hebben gevolgd: Dorine van der Houwen (muziektherapeut) en Larissa Wiegman (Muziek op schoot docent). Daarnaast is een gezinsbegeleider aanwezig om de uitwisseling van ervaringen tussen ouders te begeleiden. De bijeenkomsten zijn ook bedoeld zodat ouders van dove of slechthorende kinderen elkaar kunnen ontmoeten. De muziekoctenden hebben drie hoofdoelen:

- Het stimuleren van het ouder-kind contact in een veilige, ontspannen en plezierige sfeer.
- Het aanreiken van handvatten om muziek thuis en in de opvoeding te integreren.
- Het belang van muziek voor de spraak- en taalontwikkeling en sociaal-emotionele ontwikkeling aan ouders overbrengen.

Een kijkje bij één van de octenden laat zien dat de families veel plezier beleven door samen te zingen en muziek te maken. Alle kinderen worden zingend welkom geheten. De kinderen zijn eerst verlegen, maar kruipen steeds meer uit hun schulp. Er wordt snel en langzaam gezongen, kinderen worden in een doek heen en weer geschommeld en allerlei materiaal wordt gebruikt om muziek te maken. Dorine van der Houwen vertelt: "Muziek is heel goed voor de spraak- en taalontwikkeling. We vertellen ouders dat een goed ritmegevoel helpt bij het verwerken van taal. Spraak speelt zich af op een relatief klein frequentie- en geluidsdrubbereik (verschil luid-zacht) en het spraakritme is veel ingewikkelder dan in muziek. Muziek is eigenlijk 'extremer' en meer 'geordend' dan spraak. Juist hierdoor is muziek het aangewezen middel om uiteindelijk te komen tot een betere spraakwaarneming."

Foto: Bernadette Vermeij

Larissa Wiegman vult aan: "Tijdens de octenden proberen we de creativiteit van ouders 'aan' te zetten. Daarbij gebruiken we materialen die thuis makkelijk voor handen zijn, maar ook instrumenten waar kinderen minder snel mee in aanraking komen, zoals een viool. Het is prachtig om te zien hoe kinderen verstillen, met open mond en grote ogen zitten te kijken, zo dicht mogelijk bij de instrumentalist en het instrument proberen te komen of juist hun verwondering met ouders delen. Op muziek en vooral op zelf zingen ligt vaak zo'n taboe. Ouders durven niet omdat ze vinden dat ze niet kunnen zingen. En dan is hun kind ook nog slechthorend. In de muziekoctenden proberen we ouders te laten inzien dat muziek maken met je kind juist leuk is!"

De ouder en kind muziekoctend is ontwikkeld door: Larissa Wiegman, Dorine van der Houwen, Evelien Dirks en Hanneke Emmerik. Voor meer informatie: edirks@nsdsk.nl

BERNADETTE VERMEIJ